

Utvärdering av lokal styrelse i Veberöd

- En deliberativ demokratisk utvärdering

Abstract

This thesis evaluates the user board of the elementary school in Veberöd, Sweden. In this process an evaluation model is developed. The model itself gets evaluated in a meta-evaluation to improve the model for future use.

The starting point of the evaluation is the deliberative democracy theory. Although Sweden is a representative democracy an official desire exists to have a democracy with deliberative qualities. The evaluation model is constructed to fit this context and is therefore, not only, set out from classical goal-based evaluation but also from deliberative democratic evaluation. The deliberative qualities in the evaluation are measured through a meta-evaluative perspective, which shows that the evaluation has several deliberative qualities. The study concludes that the main flaws of the evaluation are found in the unequal activity of the participants. This activity can get more equal with a different set of stakeholder groups. The evaluation shows that the formal influence of the user board is limited, but there is a possibility for the board to influence in an informal way. The board has not been able to bring out information about its work to parents that are not engaged in the work of the board.

Keywords: Lokal styrelse, deliberativ demokrati, deliberative democracy evaluation, BIKVA, metautvärdering

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.2. Syfte och frågeställningar.....	6
1.3. Disposition	6
2. Metodologi	7
2.1. Deliberativ demokrati.....	7
2.2. Deliberativ demokratisk utvärdering.....	9
2.2.1. Maktutjämning det främsta argumentet	10
2.3. BIKVA-modellen (BrugerInddragelse i KVA litetsvurdering)	11
2.4. Integrerad måluppfyllelseutvärdering	12
2.5. Metautvärdering	13
3. Utvärderingsprocessen	14
3.1. Officiella målsättningar och brukarkriterier.....	14
3.2. BIKVA-modellen applicerad i Veberöd	15
3.3. Utvärderarens roll.....	16
3.4. Gruppintervjuer	16
3.4.1. Urval.....	17
4. Analysram	19
4.1. Det deliberativa samtalets idealtyp och dess karakteristika	19
4.2. Inflytande	21
4.3. Analys av materialet.....	21
5. Föräldra- och elevinflytande	23
5.1. Direkt inflytande	23
5.1.1. Beslutsområden	24
5.2. Ett rådgivande organ	25
5.3. Direkt och indirekt inflytande	25
5.4. Intresse och kunskap kring den lokala styrelsen	27
5.5. Målsättningar och kriterier	28
6. Gruppintervjuer – Deliberativa samtal?	29
6.1. Förutsättningar för deliberation.....	29
6.1.1. Inklusion och dialog	29
6.2. Deliberativa samtal.....	31
6.2.1. Talarrollen och deltagarnas aktivitet.....	31
6.2.2. Skilda synsätt.....	33
6.2.3. Nonchalerade initiativ och att lyssna	35
6.2.4. Deliberativa samtal?	36
Referenser:.....	39
Litteratur:.....	39
Offentligt tryck.....	41

Protokoll	41
Muntliga källor	42
Bilagor	43
Bilaga 1: Underlag för gruppintervju	43
Bilaga 2: Synpunkter framkomna under gruppintervjuer	43
Elevsynpunkter	43
Föräldrasynpunkter	44
Personalsynpunkter	45
Politikersynpunkter	46

1. Inledning

Sedan 2000 har Svaleboskolan i Veberöd som enda skola i Lunds kommun haft en lokal styrelse. Den lokala styrelsen är en del av den försöksverksamhet med ökat föräldrainsflytande som förordning 1996:605 innebär. Försöket är en del av de inympade deltagarformerna som ska öka brukarinsflytande inom ramen för den representativa demokratin (Nilsson 2005:98).

Beslutsbefogenheter som normalt sett ligger på skolnämnden och på rektor läggs över på lokal styrelse där föräldrar sitter i majoritet. I styrelsen sitter också representanter från personal samt rektor. Elever och politiker sitter med som adjungerande. Genom den här sammansättningen är det meningen att föräldrarnas och därmed elevernas inflytande ska öka. Ifall så blir fallet är mycket beroende på vilka beslutbefogenheter som läggs över och hur villig kommun och rektor är till samverkan (Jarl 2004:125).

Det har länge funnits en önskan hos Barn och skolnämnden Öster och Svaleboskolan att få den lokala styrelsen utvärderad. Den här uppsatsen är just en sådan utvärdering. Hur ska en utvärdering göras inom ramen för en magisteruppsats för att bli en vetenskaplig produkt och ingen rapport? Det här problemet angrips genom att det läggs fokus på utvärderingsprocessen. Utvärderingsmodellen som utvecklas bedöms genom en metautvärdering för att förbättras inför framtida användning. Utvärderingen som görs är influerad av den svenska kontexten med representativ demokrati och den önskan som finns att ha en ”deltagardemokrati med deliberativa kvalitéer” (SOU 2000:1, s.23).

1.2. Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att utvärdera hur den lokala styrelsen i Veberöd motsvarar brukarnas förväntningar och dess målsättningar. Utvärderingen ska utformas så att den främjar en dialog i hela organisationen med deliberation som sitt yttersta mål.

Två centrala frågeställningar för studien har utarbetats.

- Hur motsvarar den lokala styrelsen sina målsättningar och brukarnas kriterier?
- Uppnås deliberation genom den deliberativa demokratiska utvärderingsprocessen?

1.3. Disposition

Uppsatsen inleds med en kort introduktion till ämnet. Sedan redogörs syftet och uppsatsens två frågeställningar.

I nästa kapitel redogörs de teoretiska utgångspunkterna och deras koppling till metodvalet. Det här åtföljs av en utförligare metoddiskussion som beskriver utvärderingsprocessen. Nästa kapitel beskriver den analysram som använts för att tolka materialet.

Det åtföljande kapitlet syftar till att svara på den första frågeställningen. Sedan följer ett kapitel som syftar till att svara på den andra frågeställningen. I avslutande slutsatser sammanfattas de två föregående kapitlen och ett reflekterande resonemang förs.

2. Metodologi

I utvärderingsforskningen är metod och teori starkt sammankopplade. Olika utvärderingsmodeller bygger på olika teoretiska utgångspunkter, vilket illustreras nedan.

2.1. Deliberativ demokrati

Uppsatsen tar sin teoretiska utgångspunkt i deliberativ demokratiteori. Det är ingen slump att just deliberativ demokratiteori lägger grunden till en uppsats om ett deltagardemokratisk projekt i en svensk skola. Alltsedan början av 2000-talet är det officiellt önskvärda styrelseskicket i Sverige en ”deltagardemokrati med deliberativa kvaliteter” (SOU 2000:1, s. 23; Prop 2001/02:80, s. 27; jfr. Premfors & Roth 2004). Användandet av deliberativ demokratiteori motiveras ytterligare av Skolverkets förespråkande av en skola med deliberativa samtal som ”nyckeln” för ett lyckat värdegrundsarbete (Skolverket 2000:39).

I den deliberativa demokratin intar samtalet en central position och den går ibland under benämningen samtalsdemokrati (se Giljam & Hermansson 2003). Beslut blir legitima genom en process med diskussion och debatt där de diskuterande går bortom sina egenintressen och ser det ”allmänna bästa” (Bohman 1996:5). Deltagarna i diskussionen har inga förutbestämda preferenser och kan således ändra sig under samtalets gång genom att ta intryck av andra deltagares argument. Det här kan ställas i kontrast till den representativa publikdemokratin som återfinns i dagens Västvärld enligt Manin. Det förekommer endast begränsat åsiktsutbyte i publikdemokratin och i debatterna i parlamentet är varje parlamentsledamot ställningstagande fixerat redan innan debatten (Manin 1998:248). I en demokrati med ”deliberativa kvaliteter” menar Demokratiutredningen att:

Endast sådan maktutövning kan skapa förtroende som samspelar med övertygelser som uppstått i fria samtal medborgare emellan (SOU 2000:1, s. 22f).

Det här torde betyda att det är önskvärt att samtalet luckrar upp på förhand fixerade ställningstagande och möjliggör en diskussion där deltagarna kan gå bortom egenintresset och ändra uppfattning.

”Deliberativa kvaliteter” i ett samtal går bortom möjligheten att de som samtalar kan ändra uppfattning. Annika Theodorsson har utvecklat en idealtyp för ett deliberativt samtal som kan sammanfattas i följande punkter (Theodorsson 2004:33):

1. Alla har lika stor rätt att introducera samtalsämnen, komma med frågor och tolkningar samt ifrågasätta vad andra säger.
2. Alla har lika stor rätt att bli lyssnade på.
3. Att lyssna med föresatsen att förstå det som sägs.
4. Att ta till sig de påståenden de andra kommer med.
5. Att vara uppriktig och ärlig med sina åsikter och önskemål.
6. Att ta ett ansvar för att samtalet fortskrider.

I Theodorssons idealtyp saknas en dimension som Tomas Englund menar är en grundtanke i det deliberativa samtalet (Englund 2004:62). Englund menar att konfliktdimensionen är central där deltagarna i det deliberativa samtalet har skilda synsätt vilket tydliggörs i samtalet. I en studie av deliberativa samtal i skolan har Englund använt sig av fem karakteristika av det deliberativa samtalet. Deliberativa samtal innebär samtal:

1. Där skilda synsätt ställs mot varandra och olika argument ges utrymme
2. Som alltid innebär tolerans och respekt för den konkreta andra; det handlar bl.a. om att lära sig lyssna på den andres argument
3. Med inslag av kollektiv viljebildning, dvs. strävan att komma överens eller åtminstone komma till temporära överenskommelser (även om icke-överensstämmelse föreligger)
4. Där auktoriteter / traditionella uppfattningar må ifrågasättas
5. Utan direkt lärarledning (Ibidem)

Theodorssons idealtyp och Englunds fem karakteristika ligger till grund för analysmodellen för deliberativa samtal som presenteras i kapitel 4.

I utvärderingen är det problematiskt att undersöka huruvida den lokala styrelsens verksamhet präglats av deliberativa samtal då det inte går utläsa i protokollen om sådana samtal förekommit. Den enskilda intervjun med en intervjuperson är även den ett bristfälligt instrument för att mäta deliberativa samtal i efterhand och en sådan metod skulle ge ett föga tillförlitligt resultat. Lösningen på det här metodologiska problemet är att teorin införlivas i utvärderingsprocessen där förutsättningen för deliberativa samtal undersöks. Den teori som operationaliseras för att undersöka det här är den deliberativdemokratiska utvärderingen (House & Howe 1999).

2.2. Deliberativ demokratisk utvärdering

Deliberativ demokratisk utvärdering kan ses som ett teoretiskt grundat ramverk för hur utvärdering kan utformas. Utvärderingsformen ger utrymme för olika metodval beroende på i vilket sammanhang utvärderingen görs (Howe & Aschcraft 2005:2277). Likt deliberativ demokratiteori betonar utvärderingsformen fritt och jämlikt deltagande i samtal som anses leda till maktutjämning då alla grupper får möjlighet att göra sin röst hörd. Demokratin ska stärkas genom att utvärderingen, som är ett inflytelserikt element i förvaltningen, används i detta ändamål (Krogstrup 2003:113). Utvärderingsformens ramverk består av tre principer som alla ska beaktas. Genom att tillgodose kraven för de två första principerna *inklusion* och *dialog* kan *deliberation* uppnås som är målet med utvärderingen (House & Howe 1999:97). Det här har jag valt att illustrera enligt följande:

Deliberativ demokratisk utvärderings principer:

Figur 2.1.

Inklusion som är den första principen innebär att alla betydande intressenter inkluderas i utvärderingen dvs. de som påverkas mest av det som ska utvärderas. Det här sker för att alla

som påverkas ska ha en möjlighet att göra sin röst hörd i diskussionen vilket är det enda sättet att uppnå en ”genuin” demokrati enligt House & Howe (Ibidem:98). Det är av största vikt att resurssvaga grupper finns representerade då deras intressen annars riskerar att åsidosättas. För att en dialog mellan de olika intressenterna ska kunna uppkomma är inklusion en förutsättning. Dialogen kan vara av två typer: klargörande och kritisk (Ibidem:99). Dessa två typer av dialog kan jämföras med Habermas teori om kommunikativt och strategiskt handlande. Det kommunikativa handlandet i en dialog är förståelseorienterat och syftar till att klargöra medan det öppet strategiska syftar till att vinna argumentationen genom att kritiskt granska argument från andra intressenter (Habermas 1984:285).¹ House & Howe ser den klargörande dialogen som en förutsättning för en kritisk dialog som i sin tur kan leda till deliberation. Deliberation ses som en kognitiv process där de deltagande tar hänsyn till förnuft, bevis och giltiga argument. Inga värderingar tas som givna utan ifrågasätts i en rationell process vilket är väsentligt då värderingar av den utvärderade åtgärden kommer att vara resultatet av utvärderingen (House & Howe 1999:102).

Deliberation är ingen självklarhet vid deliberativ demokratisk utvärdering. Det är svårt att uppnå deliberation då olika personer har olika förutsättningar vad gäller kunskap och förmåga att argumentera och därför kan tänkas dominera en dialog. Det finns en risk att de med bättre förutsättningar kommer att utnyttja detta men det vore cyniskt att anta att de gör det till fullo för att bara deras egen uppfattning skall göras gällande (Howe & Ashcraft 2005:2278). Trots att människor har skilda förutsättningar bör deliberation eftersträvas i utvärdering då deliberation kännetecknar det genuin demokrati och grupper som normalt sett har en svag röst kan göras starkare genom att inkluderas i dialogen (House & Howe 1999:103; Stufflebeam 2001b:89).

2.2.1. Maktutjämning det främsta argumentet

Det främsta argumentet för att använda deliberativ demokratisk utvärdering består i de maktutjämnande effekter som denna typ av utvärdering kan få rätt genomförd (jfr Krogstrup 1997; House & Howe 1999; Stufflebeam 2001b; Dahlberg & Vedung 2001). De nordiska

¹ Det finns två typer av strategiskt handlande varav det förtäckta inte överensstämmer med det ovan beskrivna då man inte är öppen med sina avsikter. Det här leder till att en kritisk granskning av andras argument inte är nödvändig. En dialog med förtäckt strategiskt handlande är en störning i den deliberativa processen (Teodorsson 2004: 24).

forskarna kallar detta fenomen för maktutjämning medan bl.a. House & Howe kallar det för *mitigation of power imbalances*.

Genom inklusion ska alla olika grupper få chans att göra sin röst hörd och därmed ska även de som vanligtvis inte kommer till tals i en verksamhet också få höras. Att inkludera ett urval ur alla intressentgrupper eller rentav alla inblandande är dock inte alltid tillräckligt om inte metoden som används tillåter en medverkan på lika villkor. Det här är något som BIKVA-modellen är menad att vara en lösning på genom att alla intressentgrupper deltar i olika gruppintervjuer.

2.3. BIKVA-modellen (BrugerInddragelse i KVAlitetsvurdering)

Hur ska det ramverk som House & Howe utvecklat omsättas i praktiken? Det här kan ske på flera sätt. I den här uppsatsen används BIKVA-modellen (Krogstrup 1997) som utgångspunkt för att kunna uppfylla principerna för deliberativ demokratisk utvärdering. Även om BIKVA-modellen utarbetades innan deliberativ demokratisk utvärdering passar den bra till att fylla ut ramen då den bygger på samma demokratiska argument och kan (i alla fall i teorin) tillgodose de tre principerna (Krogstrup 2003:112).

I sin helhet innebär BIKVA-modellen ett stort antal gruppintervjuer i en process som Krogstrup illustrerar med hjälp av oändlighetstecknet (Krogstrup 2001:265). Den inledande gruppintervjun sker med brukarna som får diskutera insatsen som är föremål för utvärdering. Brukarna får i intervjun möjligheten att säga hur de uppfattar insatsen. Resultatet sorteras sedan in under olika teman som kommer att diskuteras i övriga gruppintervjuer. Det eventuella missnöje som uttrycks i den inledande intervjun har ofta att göra med närbyråkraterna. Ifall det här är fallet blir nästa gruppintervju med närbyråkraterna som får uttrycka sina uppfattningar. Dessa uppfattningar kan t.ex. vara att brukarna har för stora krav på insatsen eller att ledningen tilldelar dem för lite resurser. Skulle det vara det senare rullas ”bollen” vidare upp i hierarkin där ledningen får höra både brukare och närbyråkraters uppfattningar annars rullas bollen tillbaks igen. Ledningen kan i sin tur rulla vidare bollen upp i hierarkin till politikerna som får alla diskussioner sammanfattade för sig och också de får möjligheten att uttrycka sina uppfattningar. Den här processen kan i teorin pågå i all oändlighet tills problemen i brukarnas teman är spårade. Genom att bollen rullas mellan olika nivåer och alla får chansen att uttrycka sig och höra vad andra sagt är det med BIKVA-

modellen möjligt att utveckla en dialog och öka förståelsen mellan de olika nivåerna i en lärandeprocess (Krogstrup 1997:136-144). Utvecklandet av en dialog står i fokus som en del av den deliberativa demokratiska utvärderingen medan en eventuell lärandeprocess inte kommer att undersökas vidare.

2.4. Integrerad måluppfyllelseutvärdering

Deliberativ demokratisk utvärdering och BIKVA-modellen är användbara utvärderingsformer i en ”deltagardemokrati med deliberativa kvaliteter”. Sverige är dock i första hand en representativ demokrati och i den här kontexten missar de nämnda utvärderingsformerna något väsentligt. Den parlamentariska styrkedjan riskerar att förbises i de bottom-up perspektiv som utvärderingsformerna innebär. Därför har jag valt att försöka integrera måluppfyllelsemodellen inom ramen för den deliberativa demokratiska utvärderingen. Görs inte detta finns risken att de teman som brukarna diskuterar fram, inte stämmer överrens med folkviljan som förverkligats genom riksdagens beslut och som återspeglas i den lokala styrelsens målsättningar. Integreringen sker genom att målsättningarna för insatsen som tillkommit genom den parlamentariska styrkedjan läggs till i utvärderingsprocessen tillsammans med de kriterier som brukarna diskuterat fram. Målsättningarna för den lokala styrelsen i Veberöd återfinns i arbetsordningen för densamma. Genom att integrera dessa minskar risken för en ensidig utvärdering som inte stämmer överrens med folkviljan. BIKVA-modellens utgångspunkt är inte att utvärdera mot mål utan att bidra med ny kunskap (Krogstrup 1997:29). I och med att måluppfyllelseutvärdering integreras i BIKVA-modellens metodik används modellen även för att mäta måluppfyllelse.

Måluppfyllelsemodellen innebär att insatsens uttryckta mål i ett första led ställs mot utfallet. Utvärderingen kan i det första ledet visa att målen är uppnådda men det här behöver inte bero på insatsen och utvärderingens andra led blir att avgöra huruvida det är insatsen eller ej som lett till utfallet (Vedung 1998:51). Modellen kan sägas ha en stor fördel i den här enkelheten och det faktum att den tar hänsyn till den parlamentariska styrkedjan. Trots dessa fördelar är det svårt att använda måluppfyllelsemodellen fullt ut i fallet med Veberöds lokala styrelse. Dels kan Vedungs *argument om strategiska motiv* föras på tal då officiella mål har en tendens att endast täcka in ”toppen av isberget” av de överväganden som ligger bakom insatsen. Det är inte alls säkert att de mål som fastställs är de enda motiven bakom insatsen.

Genom att inkludera brukarnas perspektiv kommer även effekter som inte är relaterade till målen upp i utvärderingen. Även Vedungs *oklarhetsargument* är väsentligt i sammanhanget då officiella mål kan vara otydliga och svåra att mäta (Ibidem:57f) något som delvis stämmer in på målen i arbetsordningen då exempelvis begrepp som *kunskap* och *erfarenhet* är svåra att mäta (se kapitel 3).

Den pluralistiska utvärderingsformen där måluppfyllelsemodellen integreras med deliberativ demokratisk utvärdering har även den sina nackdelar. En invändning är att den inte tar hänsyn till kostnader. Även om det visar sig att alla målen är uppnådda och att brukarnas förväntningar infrias, kan det vara så att vägen dit varit mycket kostsam och att det lagts ner mycket resurser som skulle kunna ge bättre resultat om de användes annorlunda. Den här aspekten utvärderas inte genom den valda utvärderingsformen.

2.5. Metautvärdering

Den andra frågeställningen knyter an till en metautvärdering d.v.s. en utvärdering av utvärderingen. En metautvärdering kan fokusera på många olika saker i utvärderingen som t. ex. tillvägagångssätt, resultat eller kostnad för utvärderingen (Stufflebeam 2001a:184). Den metautvärdering som frågeställning knyter an till syftar till att undersöka huruvida teorin (deliberativ demokratisk utvärdering) fungerar i uppsatsen och hur den eventuellt kan anpassas för att fungera bättre i sammanhanget. Det är utvärderarens uppgift att reflektera över användandet av teoretiskt utarbetade utvärderingsmodeller för att förbättra och utveckla dem (Stufflebeam 2001b:86). Genom att göra just detta i en metautvärdering finns förhoppningen att utveckla den deliberativa demokratiska utvärderingen och bidra med ny kunskap om hur den kan användas eller inte användas. Går det att använda BIKVA-modellen för att uppnå deliberation inom ramen för deliberativ demokratisk utvärdering? Det här kommer att undersökas genom att bedöma om dialogen som förts i utvärderingen är deliberativ eller ej.

3. Utvärderingsprocessen

Utvärderingsprocessen beskriver de hänsynstagande som tagits för att anpassa den ovan beskrivna ramen för utvärderingen och omsätta de teoretiska utgångspunkterna i praktiken.

3.1. Officiella målsättningar och brukarkriterier

I arbetsordningen för den lokala styrelsen återfinns tre målsättningar mot vilka en utvärdering ska ske. Dessa är följande:

- Föräldrarnas och därigenom elevernas inflytande i skolan ska öka genom att de tillsammans med de anställda får ett reellt ansvar för verksamheten.
- Föräldrar, elever, lärare och övrig personal får möjlighet att tillsammans med skolledningen utveckla arbetet i skolan.
- Föräldrarnas, elevernas och personalen samlade kunskaper och erfarenheter tas till vara för att utveckla arbetet i skolan.(Arbetsordning 1999)

De här målsättningarna kompletterar de kriterier för en utvärdering som utarbetats av brukarna. I en fokusgrupp bestående av fyra föräldrar, varav två sitter i den lokala styrelsen, diskuterades vilka målsättningar den lokala styrelsen *bör* ha. Resultatet blev tre kriterier som utvärderingen bör ske mot. De kriterier som resonades fram är följande:

- Vad har den lokala styrelsen velat åstadkomma och vad har åstadkommits?
- Den lokala skolstyrelsen ska genom dialog kunna påverka arbetsmiljö även där det inte finns beslutanderätt.
- Den lokala styrelsen ska nå ut till föräldrar så att de kan komma med förslag och rösta i valet. (Intervju 1)

3.2. BIKVA-modellen applicerad i Veberöd

Olika utvärderingsmodeller är inga färdiga mallar som kan användas förbehållslöst. Istället måste olika utvärderingsmodeller anpassas efter den kontext som de befinner sig i (jfr. House & Howe 1999: xvii). Därför måste även BIKVA-modellen anpassas för den speciella kontext som den här utvärderingen befinner sig i.

Innan BIKVA kan appliceras måste de huvudsakliga intressenterna i den lokala styrelsen identifieras. Identifikation sker efter den uppdelning som styrelsen själva gjort till standard på mötena där fyra olika grupper identifieras: *elever*, *föräldrar*, *personal* och *politiker*. Om alla dessa grupper får uttrycka sina åsikter i utvärderingen uppnår den kravet på *inklusion*.

När modellen ska appliceras måste en rad anpassningar ske för att den ska vara genomförbar inom ramen för en magisteruppsats. För det första ska arbetsordningens målsättningar integreras med brukarnas kriterier i form av ett antal teman. Det här skedde efter fokusgruppens diskussion och gjordes utan brukarnas medverkan. De teman som utarbetades grundar sig *både* på arbetsordningens målsättningar och brukarnas kriterier och har anpassat så att de kan ligga till grund för en gruppintervju. Alla målsättningar och kriterier inryms under följande teman:

Direkt och indirekt inflytande

Samarbete och dialog: används olika erfarenheter?

Resultat: vad har styrelsen åstadkommit?

Intresse och kunskap om den lokala styrelsen

I BIKVA-modellen kan de teman som utkristalliseras diskuteras i hur många rundor som helst vilket kan leda till en mycket långvarig utvärderingsprocess. För att undvika detta har jag på förhand bestämt ordningen på gruppintervjuerna. En ordning som är möjlig även om den inte vore förutbestämd (se Krogstrup 1997:137f). Gruppintervjuerna går nedifrån och upp i organisationen. De första som intervjuas är eleverna. Deras uppfattning av den lokala styrelsen presenteras för föräldrarna som får reagera på eleverans uppfattning. Samma sak sker i nästa runda där personalen får höra vad som kommit fram i föregående rundor och till sist blir det politikernas tur. När politikerna sagt sitt sammanställs allt som har sagt och skickas ut så att alla i organisationen får tillgång till sammanställningen.

3.3. Utvärderarens roll

När BIKVA-modellen används blir utvärderarens roll att vara länk mellan de olika intressentgrupperna. Vad som sägs i gruppintervjuerna ska presenteras av utvärderaren för varje intressentgrupp och utvärderaren ska göra det här i rollen som en neutral förmedlare (Krogstrup 1997:129). Under gruppintervjuerna är det utvärderarens uppgift att moderera samtalet och visa intresse för det som sägs. Genom modereringen undviks att samtalet glider över i en diskussion som är irrelevant för utvärderingen (Ibidem:130).

Förmedlingen har skett genom en sammanfattning av vad som har sagts under tidigare intervjuer vilket presenterats för den intressentgrupp som står på tur att bli intervjuad. För att öka neutraliteten i den här förmedlingen har varje intressentgrupp kunnat läsa hur deras synpunkter sammanfattats för att kunna rätta till eventuella missuppfattningar eller lägga till synpunkter som kom upp under intervjun men som inte står med i sammanfattningen.

3.4. Gruppintervjuer

BIKVA-modellen bygger på ett antal gruppintervjuer. Det finns stora fördelar med det här metodvalet i en sådan utvärderingsprocess. Gruppintervjuer och fokusgrupper innebär att forskaren intervjuar fler personer samtidigt. Syftet med dessa intervjuer i uppsatsen är att få fram de generella ståndpunkterna hos de olika intressentgrupperna vilka diskuteras fram i de olika gruppintervjuerna. Till det ändamålet passar gruppintervjuer bra då de tenderar till att sortera bort falska och extrema ståndpunkter (Patton 2002:386). De generella ståndpunkterna blir tydliga och det går att urskilja olika uppfattningar (Ibid.). Dessutom så kan deltagarna komma på saker i samtal med andra som de själva inte skulle komma på i en enskild intervju (Krogstrup 1997:114).

Gruppintervjuerna används också för att lyfta fram metautvärderingsaspekten av uppsatsen. I metautvärderingen undersöks huruvida den deliberativa demokratiska utvärderingen har genererat i några deliberativa kvaliteter, närmare bestämt deliberativa samtal. En del av samtalets deliberativa kvaliteter skulle kunna återfinnas i en enskild intervju ifall utvärderaren fungerar som en förmedlande länk mellan de olika intervjuerna. Däremot går det inte utföra någon initiativ och responsanalys (IR-analys, se kapitel 4) då det krävs en

dialog med *mellanmänsklig dynamik* för att undersöka de deliberativa kvaliteter i ett samtal som IR-analysen mäter (Kvale 1997:263). IR-analysen innebär att en kvantitativ metod används. Därmed så tolkas intervjuerna både kvantitativt och kvalitativt vilket inte behöver vara en motsättning utan snarare kan ses som en styrka då metoderna kompletterar varandra

Ytterligare en anledning till att gruppintervjuer används är att de inte är lika tidskrävande som enskilda intervjuer. Det går att få med fler personer ur intressentgrupperna på ett mindre tidsödande sätt genom gruppintervjuerna. Det är att föredra att få så många röster hörda som möjligt i utvärderingen istället för att gå på djupet hos ett fåtal (House 2003:54).

3.4.1. Urval

Valet av personer till fokusgruppen som diskuterade fram kriterier för utvärderingen föll på föräldrarna. Föräldrarna är brukare av skolan genom sina barn och de som sitter i majoritet i den lokala styrelsen. De föräldrar som eftersöktes var dels de som sitter i den lokala styrelsen och dels de som inte är med i styrelsen. Fyra föräldrar ställde upp varav två är med i den lokala styrelsen. Valet att i det här skedet även ta med föräldrar som inte är med i styrelsen gjordes för att få in två olika perspektiv i diskussionen. Föräldrar som är med respektive inte är med i styrelsen kan ha olika förväntningar på den lokala styrelsen, förväntningar som jag vill inkludera i kriterierna.

I de övriga gruppintervjuerna har jag velat ha med personer som är med i den lokala styrelsen för att kunna få en mer djuplodande diskussion om hur den lokala styrelsen fungerar och de olika gruppernas roll i styrelsen. Mitt mål var att ha med fyra stycken i varje grupp något som visade sig vara svårt att lösa i praktiken. Urvalet innebar att 3 elever, 4 föräldrar, 6 personal och 2 politiker intervjuades. Att det blev få elever och politiker beror på att det är få i dessa grupper som är involverade i den lokala styrelsen och att en elev var sjuk vid intervjutillfället. Det är endast två politiker som sitter med i den lokala styrelsen och båda dessa har intervjuats. P.g.a. tidspress var det svårt att få tag på fler politiker med insyn i den lokala styrelsen för att få ett högre antal intervjupersoner till gruppintervjun. Det hade varit idealiskt ifall gruppintervjuerna hade innehållit ett lika stort antal personer men med tanke på de olika gruppernas karaktär har det varit svårt att genomföra.

Det perspektiv som ges i gruppintervjuerna ges främst från personer som är engagerade i lokal styrelse. Deras uppfattning kan vara färgad av denna upplevelse, vilket tagits i beaktande. I många fall går det att jämföra uppgifter från intervjuerna med tidigare forskning.

4. Analysram

De metoder som används är både kvantitativa och kvalitativa. Materialet som dessa har genererat analyseras med hjälp av två analysmodeller som tillsammans utgör analysramen.

4.1. Det deliberativa samtalets idealtyp och dess karakteristika

Den första analysmodellen används för att analysera dialogen i gruppintervjuerna. Analysmodellen bygger på Theodorssons idealtyp av det deliberativa samtalet och Englundss fem karakteristika. Alla egenskaper hos det deliberativa samtalets idealtyp är inte mätbara i gruppintervjuerna. Det här återspeglar sig även i Theodorssons operationaliseringar av sin idealtyp (Theodorsson 2004: 33):

Hur IR-analysen operationaliserar deliberativa ideal.

Det Idealtypiska deliberativa samtalet	Motsvarande ideal enligt IR-analysen	IR-koder
Alla har lika stor rätt att introducera samtalsämnen, komma med frågor och tolkningar samt ifrågasätta vad andra säger.	Alla kan ta talarrollen och gör det också.	Det råder en jämn fördelning av initiativ och responser.
Alla har lika stor rätt att bli lyssnade på.	Varje deltagares andel nonchalerade initiativ är liten.	Låg andel ignorerade repliker och stulna turer.
Att lyssna med föresatsen att förstå det som sägs Att ta till sig de påståenden de andra kommer med.	vilket betyder att var och en tar till sig och kopplar tillbaka till vad andra säger.	Låg andel självanknutna icke-lokala och icke-fokala repliker.
Att vara uppriktiga och ärliga med sina åsikter och önskemål.	–	–
Att ta ett ansvar för att samtalet fortskrider.	Alla kan ta talarrollen och gör det också. Samtliga deltagare är aktiva i samtalet. Skillnaden mellan de olika deltagarnas aktivitet är liten.	Det råder en jämn fördelning av initiativ och responser.

Figur 3.1.

Att vara uppriktig och ärlig med sina åsikter och önskemål operationaliseras inte vilket jag inte heller gör då det är omöjligt att veta ifall de deltagande i samtalet är ärliga eller ej. Theodorsson använder sig av initiativ och responsanalys (IR-analys) vilket även införlivas delvis i min analysmodell. För att operationalisera idealtypen används motsvarande ideal inom IR-analysen som ses ovan i figur 3.1. IR-analysen bygger på att analysen utförs med initiativ och responser som analysenheter dvs. repliker och svar på dessa repliker. I min analysmodell används idealen enligt IR-analysen som karakteristika. De tolkas främst kvantitativt och gruppintervjuerna bedöms efter ifall de kan karakteriseras efter idealen. Englunds karakteristika, som också ligger till grund för analysmodellen, lämpar sig dock inte för en kvantitativ tolkning efter IR-koderna, istället tolkas de kvalitativt. Eftersom Englunds fem karakteristika är utvecklade för en delvis annorlunda kontext är inte alla relevanta. Det fjärde och femte karakteristikum som han framför är inte relevant då de deliberativa samtalen inte sker i en klassrumskontext med elever och lärare. Det andra karakteristikum som Englund använder sig av finns redan representerat i IR-analysens ideal och används i den form som IR-analysen medger. Således används bara två av Englunds karakteristika som han har för det deliberativa samtalet. Genom att komplettera med Englunds karakteristika kan analysmodellen användas för att analysera konfliktdimensionen som saknas i IR-analysens ideal. Kombinationen av IR-analysens ideal och de två relevanta karakteristika kan sammanfattas enligt följande:

Det deliberativa samtalet karakteriseras av:

1. Alla kan ta talarrollen och gör det också.
2. Varje deltagares andel nonchalerade initiativ är liten.
3. Deltagarna lyssnar med föresatsen att förstå vad som sägs vilket betyder att var och en tar till sig och kopplar tillbaka till vad andra säger.
4. Samtliga deltagare är aktiva.
5. Skillnaden mellan de olika deltagarnas aktivitet är liten.
6. Skilda synsätt ställs mot varandra och olika argument ges utrymme.
7. Inslag av kollektiv viljebildning, dvs. strävan att komma överens eller åtminstone komma till temporära överenskommelser (även om icke-överensstämmelse föreligger).

4.2. Inflytande

För att analysera det inflytande som föräldrar och elever får genom den lokala styrelsen används en av Jan Teorells tre analysdimensioner för att mäta inflytande. Den här analysdimensionen kallar Teorell för *påverkan* (Teorell 1998:28ff). Påverkan kan delas upp i två sorters inflytande: direkt och indirekt. Det direkta inflytandet uttrycker sig genom beslutsfattarnas formella beslut vilket i studien innefattar de beslut som den lokala styrelsen, enligt protokollen, har tagit. Indirekt inflytande innebär, i det här fallet, att föräldrar och/eller elever via *påverkansförsök* i den lokala styrelsen förmår att påverka beslut i skolan som inte tas i styrelsen och som de därmed inte har någon formell beslutsrätt över. För att något ska räknas som indirekt inflytande måste det vara intentionalt dvs. att eventuellt inflytande som utövas omedvetet eller ofrivilligt inte kan räknas in i definitionen för indirekt inflytande (Ibidem:29). Exempel på inflytande som inte är intentionalt är om skolledningen tar hänsyn till vad de tror att föräldrarna tycker utan att föräldrarna tillfrågas. Det här kan innebära att beslut som tas inte stämmer överens alls med föräldrarnas åsikter och i ett sådant fall går det knappast säga att föräldrarnas inflytande var intentionalt.

4.3 Analys av materialet

I analysen av intervjumaterialet som utförts med hjälp av den första analysmodellen har jag sökt efter generella mönster och jämfört dem med de 7 karakteristika som analysmodellen består av. Ett första steg var att ta fram de huvudsakliga uppfattningarna som kom fram under respektive intervju och sammanfatta dessa så att de kunde göras tillgängliga inför kommande gruppintervjuer och kunna presenteras i ett lättillgängligt format. Nästa steg bestod av att gå genom intervjuerna ingående och se vilka typer av repliker som förekom och om det fanns en ojämn fördelning mellan olika intervjupersoners initiativ och responser. Korta jakande repliker såsom ”ja” och ”mm” har inte räknats som responser. En bedömning har också gjorts utefter ifall intervjupersonernas initiativ och responser är långa eller korta. Bland initiativen

och responserna har skilda synsätt plockats ut samt nonchalerade repliker. Där skilda synsätt återfanns undersöktes huruvida överenskommelse söktes eller inte.

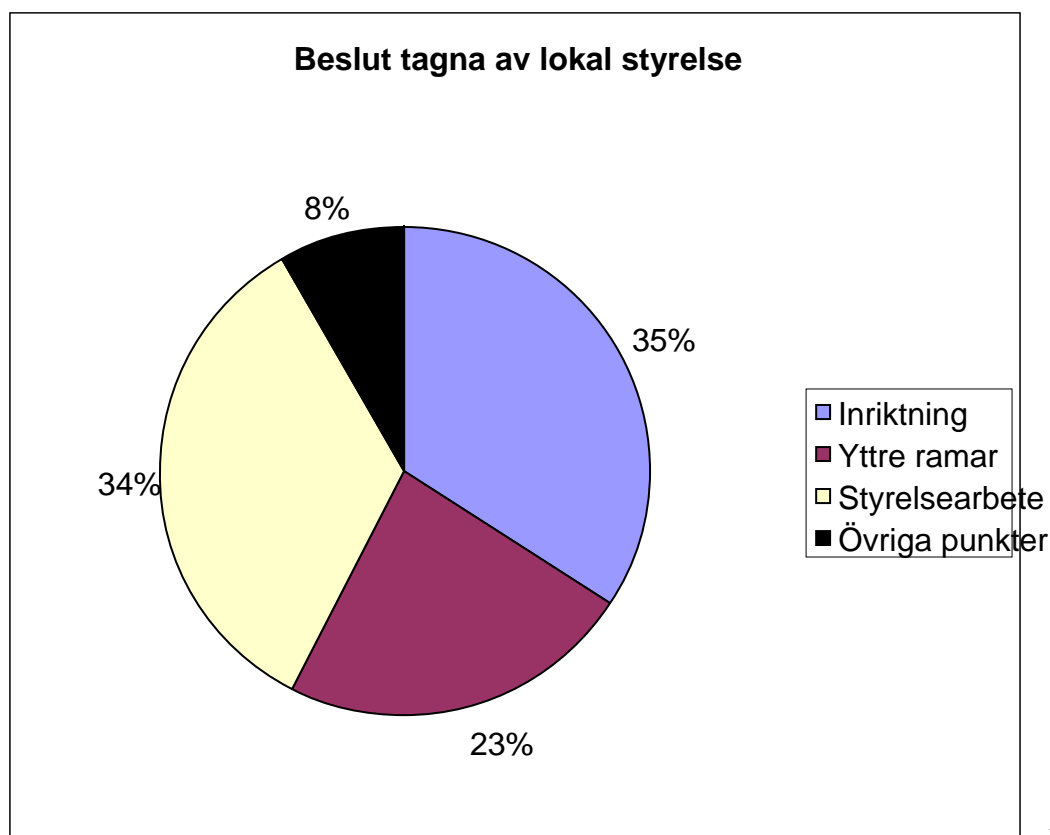
När protokollen analyserades för att undersöka det direkta inflytandet har en kvantitativ kategorisering utförts. Tyvärr så fanns inte alla protokoll tillgängliga. Effekten av det här är dock inte så stor då det endast är två protokoll som inte är inräknade mellan 2000 och 2007. Kategoriseringen är delvis tagen från en utvärdering gjord av Statskontoret. Statskontoret fick 2001 i uppgift av regeringen att utvärdera försöksverksamheten med lokal styrelse som den lokala styrelsen i Veberöd är en del av. I den utvärderingen har det gjorts en kategorisering av olika områden som brukarna kan tänkas ha inflytande över. Kategorierna är endast två till antalet och benämns *inriktning* och *yttre ramar*. Inom *inriktning* ryms läromedel, arbetssätt och undervisningens innehåll. I den andra kategorin, *yttre ramar*, ryms frågor gällande resursfördelning, skolmiljö, regler och normer (Statskontoret 2002:14, s. 87). Dessa kategorier används i den här uppsatsen för att klassificera de beslut som tagits och de ärenden som diskuterats i den lokala styrelsen. De två kategorierna täcker dock inte in alla beslut tagna av styrelsen och de kompletteras därför av två ytterligare kategorier. Komplementen kallas för *styrelsearbete* och *övrigt*. De beslut som rör den lokala styrelsens arbete faller under kategorin *styrelsearbete*. Beslut som inte kan placeras in under någon av de andra kategorierna hamnar under *övrigt*.

5. Föräldra- och elevinflytande

Föräldrainflytandet är uppdelat i två olika delar. Det direkta inflytandet utövas genom de beslutsbefogenheter som föräldrarna har genom den lokala styrelsen. Det indirekta inflytandet är inflytande som föräldrarna har genom att delta i diskussioner på mötena inom områden som de inte har beslutsbefogenhet. Elevinflytande uttrycker sig endast indirekt då de är adjungerade medlemmar i den lokala styrelsen.

5.1. Direkt inflytande

Det direkta inflytandet uttrycker sig i de formella beslut som den lokala styrelsen tar. Enligt arbetsordningen har föräldrarna det avgörande inflytandet över besluten genom sin majoritet. I en sammanställning av protokollen (se bilaga) framkommer det att den lokala styrelsen tog 73 beslut perioden 2000-04-10 – 2007-02-01.

Figur 5.1.

I figuren ovan framgår det att beslutsfattandet främst är koncentrerat till att röra verksamhetens *inriktning* och *styrelsearbetet*. I fokusgruppen ansågs *inriktning* och *yttre ramar* vara lika viktiga och de områden som den lokala styrelsen främst bör fatta beslut i (Intervju 1). Av de tagna besluten är det klart fler beslut angående *inriktning* än angående *yttre ramar*. Det här stämmer överens med den bild som ges av den lokala styrelsens beslutsbefogenheter i arbetsordningen. Protokoll och gruppintervjuerna styrker den här bilden och det framkommer att de största beslutsbefogenheterna finns i att välja utbudet för elevens val vilket faller in under kategorin *inriktning* (Intervju 1, 2, 3, 4, 5).

5.1.1. Beslutsområden

Föräldrarna har främst inflytande inom området *inriktning*. Det här inflytandet uttrycker sig främst genom de beslut som tas om vilka alternativ som ska finnas för elevens val (Intervju 3). Dessa beslut tas kontinuerligt och föräldrarna uppfattar att de har ett stort inflytande över hur elevens val utformas. Den här beslutsbefogenheten ligger från början på Barn- och skolnämnd Öster men har överlåtits enligt bestämmelserna i SFS 1996:605 till den lokala styrelsen. Beslut om friluftsverksamhet vilar på rektor men kan läggas ut på lokal styrelse. Det här har inte gjorts då det senaste beslutet togs av rektor och lokal styrelse endast fick information om vad som beslutats (Protokoll 2006-03-06). Den här beslutsbefogenheten har dock tidigare vilat på lokal styrelse vilket styrks genom de beslut som tagits av lokal styrelse (Protokoll 2000-09-04). Föräldrarnas direkta inflytande över friluftsverksamheten har således minskat. Det går att se en liknande utveckling vad gäller befogenheten att besluta om läsårstiderna. Den här befogenheten infaller under kategorin *yttre ramar* och vilar på nämnden men kan läggas över på den lokala styrelsen (Arbetsordningen 1999). När den lokala styrelsen startade hade nämnden överlämnat befogenheten och således fick lokal styrelse ta beslut i frågan vilket har skett t.o.m. läsår 06/07. Den här befogenheten har dock ”smugits bort” och ligger åter hos nämnden (Intervju 5). Kenth Andersson är besviken över den utveckling som skett angående lokal styrelses beslutsbefogenheter och menar att både regering och kommun kunde ha arbetat för att utöka lokal styrelses beslutsbefogenheter (Ibid.).

I protokollen går det att utläsa en tendens med minskade antal beslut över tid. Det här kan tolkas som att föräldrarnas direkta inflytande genom den lokala styrelsen har minskat över tid.

5.2. Ett rådgivande organ

Även om det direkta inflytandet har minskat över tid så anser föräldrar, personal och politiker att det finns ett gott samarbete i den lokala styrelsen och att rektor lyssnar på föräldrar och elever (Intervju 3, 4, 5). Det går av protokollen utläsa att beslutsfrekvensen på mötena är väldigt låg, på 51 möten togs endast 73 beslut varav en stor del föll under kategorin *styrelsearbete*. Genomgående i intervjuerna är att den lokala styrelsen uppfattas mer som ett forum för information och diskussion än som ett beslutande organ (Intervju 1, 2, 3, 4, 5). Den här tendensen går även att se i undersökningar av andra lokala styrelser (Nilsson 2005:109). Föräldrar ställer sig inte negativa till att mötena består av mycket information och diskussion. Istället menar de att det finns öppenhet mellan personal/rektor och föräldrarna. Samarbetet är gott och man går mot samma mål (Intervju 3). Rektor i sin tur känner förtroende för föräldrarna och anser sig därför kunna ta upp frågor på dagordningen som hon själv ska ta beslut om (Intervju 4). Föräldrarna i sin tur menar att det är rektor som ytterst avgör vilket inflytande de ska få (Intervju 3). Maria Jarl identifierar också rektorn som nyckelperson i de lokala styrelserna och menar att det till stor del är rektorn som avgör hur den lokala styrelsen utvecklas och vilket inflytande föräldrarna får (Jarl 2004:233). I och med att rektorn säger att hon lyssnar på föräldrarna i frågor där hon själv har beslutsrätt och föräldrarna upplever detsamma kan ett indirekt inflytande identifieras här. Rektor tar hänsyn till vad som sägs i diskussionen på mötena även om hon teoretiskt sett kan ignorera detta och besluta som hon vill. På så vis utövas ett indirekt inflytande av lokal styrelse. Det här inflytandet kan sägas vara intentionalt då föräldrar uttrycker sina åsikter i diskussionerna. Rektor blir därmed på det klara över vad föräldrarna tycker och tar då hänsyn till föräldrarnas åsikter efter det att de har fått uttrycka dem.

5.3. Direkt och indirekt inflytande

Det direkta inflytandet som tar sig uttryck genom de beslut som tas av den lokala styrelsen är begränsat och det tas inte många beslut av den lokala styrelsen. Med denna utgångspunkt går det inte att påstå att den lokala styrelsen har ett reellt ansvar för verksamheten genom de beslut som tas på mötena. Det är istället rektor som har det reella ansvaret över verksamheten

även i många av de frågor som kan läggas över på lokal styrelse från rektors befogenheter. Ett exempel på det här är skolans arbetsmiljö (SFS 1996:605) där rektor kan lämna över sina beslutsbefogenheter till lokal styrelse men inte har gjort det. Föräldrarna vill ha mer att säga till om inom det här området (Intervju 3).

Föräldrar, elever, lärare och övrig personal ska genom den lokala styrelsen få möjlighet att tillsammans med skolledningen utveckla arbetet i skolan. Det här sker inte genom det direkta inflytande som lokal styrelse utövar då det här endast rör en väldigt liten del av verksamheten. Det direkta inflytandet berör dessutom endast en liten del av de befogenheter som den lokala styrelsen skulle kunna ha om SFS 1996:605 och arbetsordningen utnyttjades till fullo.

Vid utövandet av indirekt inflytande, som den lokala styrelsen anses ha (se ovan), kan styrelsen inte anses ha ett reellt ansvar för verksamheten däremot så är det möjligt att tillsammans med skolledningen utveckla arbetet på skolan. Är det så att ledningen lyssnar och tar hänsyn till den lokala styrelsens åsikter påverkar de skolans utveckling även om inflytandet är indirekt. I och med att det är en utbredd uppfattning i organisationen att rektor lyssnar och tar till sig styrelsens åsikter (undantaget intervju 2) föreligger det en möjlighet för styrelsen att tillsammans med skolledningen utveckla arbetet på skolan. Den tredje målsättningen är starkt sammankopplad med det här resonemanget. Det är dock väldigt svårt att mäta abstrakta och opreciserade begrepp som *samlade kunskaper* och *erfarenheter* (Arbetsordningen 1999). Till vilken grad de samlade kunskaperna och erfarenheterna i den lokala styrelsen tas till vara i samarbetet är svårt att uttala sig om. Det går dock att fastslå att detta inte görs genom det direkta inflytandet men att det finns en möjlighet att detta görs genom det indirekta inflytandet som möjliggör styrelsen att utveckla arbetet i skolan. Resultat i andra studier har visat att personalen och skolledningen blir mer lyhörd för föräldrars synpunkter och erfarenheter synpunkter när det finns en lokal styrelse (Nilsson 2005:107).

Föräldrarna vill ha större fokus på säkerhet, utemiljö och inne miljö och mer att säga till inom dessa områden (Intervju 1 jfr. Intervju 3). Det här har inte åstadkommit då dessa beslut fortfarande vilar på rektorn. Föräldrarna i den lokala styrelsen upplever att de åstadkommit mycket i små frågor men inte så mycket i de större frågorna (Intervju 3). Den dialog som förts angående arbetsmiljön är låst då rektor hänvisar till att skolan håller på att byggas om och att eventuella beslut får vänta tills detta är klart (Intervju 3, 4).

5.4. Intresse och kunskap kring den lokala styrelsen

Senast frågan ställdes i en föräldraenkät ifall de kände till den lokala styrelsen svarade 89 % att de gjorde det (Föräldraenkät 2002-2003). Det här tillsammans med en utbredd uppfattning om att en stor majoritet av föräldrarna känner till den lokala styrelsen (Intervju 1, 2, 3, 4, 5) leder till slutsatsen att de flesta föräldrar vet vad den lokala styrelsen är för något.

Det finns en kunskap om att det finns en lokal styrelse med föräldramajoritet men intresset för att engagera sig i densamma är svalt (Föräldraenkät 2002-2003, Intervju 1, 2, 3, 4, 5). Intresset för att engagera sig var stort när styrelsen startade och ett stort antal föräldrar nominerades till styrelsevalet (Intervju 7, Valstatistik 2000). I dagsläget är det svårt att få föräldrar att engagera sig vilket bland annat tar sig uttryck i att alla suppleantplatser inte är tillsatta. De som sitter i styrelsen uppfattar sig själva som mycket engagerade medan övriga föräldrar i allmänhet inte är engagerade eller särskilt intresserade (Intervju 3). Den här bilden av föräldrarnas engagemang och intresse bekräftas av personal och politiker (Intervju 4, 5). En förklaring till ett minskat intresse är att när det direkta inflytandet minskar så minskar också föräldrarnas intresse (Nilsson 2005:101). Det finns naturligtvis andra faktorer som också kan spela in, exempelvis rektor som anses spela en avgörande roll i vilket intresse som uppstås för den lokala styrelsen och som dessutom påverkar vilket direkt inflytande styrelsen får (Jarl 2004:233). Som det är idag har föräldrarna i lokal styrelse svårt att nå ut till andra föräldrar då de inte har några naturliga forum som de andra intressentgrupperna har (Intervju 2, 3, 4, 5). Eleverna möts i skolan, personalen på arbetet och politikerna på möten men det finns ingen naturlig mötesplats för föräldrarna. Det är en allmän uppfattning att föräldrarna i styrelsen har svårt att nå ut till övriga föräldrar vilket ses som ett stort problem (Intervju 3, 4, 5). När kommunikationen brister mellan föräldrarna riskerar de som sitter i styrelsen bli en elitgrupp som påverkar lokal styrelse utan att lyckas föra ut information om denna påverkan till övriga föräldrar (Nilsson 2005:108). Vid en tillbakablick på föräldraenkäter framkommer en bild som styrker uppfattningen om föräldrarna i styrelsen som en grupp som inte lyckas förmedla information till övriga föräldrar (Föräldraenkät 2002-2003, 2003-2004).

5.5. Målsättningar och kriterier

En sammanställning av resultatet av utvärderingen kan sammanställas enligt följande:

Föräldrarnas och därigenom elevernas inflytande i skolan ska öka genom att de tillsammans med de anställda får ett reellt ansvar för verksamheten. – *Föräldrar och elever har inte ett reellt ansvar för verksamheten. Det direkta inflytandet är begränsat.*

Föräldrar, elever, lärare och övrig personal får möjlighet att tillsammans med skolledningen utveckla arbetet i skolan. – *Föräldrar, elever, lärare och övrig personal har möjlighet genom sitt indirekta inflytande att utveckla arbetet tillsammans med skolledningen.*

Föräldrarnas, elevernas och personalen samlade kunskaper och erfarenheter tas till vara för att utveckla arbetet i skolan. – *Samlade kunskaper och erfarenheter tas inte tillvara genom det direkta inflytandet då detta är begränsat. Däremot så finns det en möjlighet att det indirekta inflytandet tar till vara kunskaper och erfarenheter. Andra studier påvisar ett sådant resultat.*

Vad har den lokala styrelsen velat åstadkomma och vad har åstadkommit? – *Den lokala styrelsen har åstadkommit en öppenhet och positivt samarbetsklimat mellan personal och föräldrar. Föräldrarna har önskat få mer att säga till om angående utemiljön något som inte har skett. Lokala styrelsen har påverkat i små frågor men inte så mycket i de övergripande.*

Den lokala skolstyrelsen ska genom dialog kunna påverka arbetsmiljö även där det inte finns beslutanderätt. – *Den lokala styrelsens indirekta inflytande över arbetsmiljön har varit begränsat då det pågår en ombyggnad och rektor hänvisar beslut till efter denna är klar.*

Den lokala styrelsen ska nå ut till föräldrar så att de kan komma med förslag och rösta i valet. – *Den lokala styrelsen har inte lyckats förmedla information till övriga föräldrar. Det här illustrerar sig i lågt intresse bland övriga föräldrar. Föräldrarna har ingen naturlig mötesplats där de kan nå ut till övriga föräldrar.*

6. Gruppintervjuer – Deliberativa samtal?

Målet med deliberativ demokratisk utvärdering är ytterst att uppnå deliberation bland dem som deltar i utvärderingen. Det här ska ske genom deliberativa samtal som ökar insikten hos de deltagande och utjämnar maktförhållandet dem emellan. Genom inklusion av alla betydande intressentgrupper ska en dialog kunna uppstå. Dialogen, i BIKVA-modellen, sker inte endast inom intressentgrupperna utan även mellan de olika grupperna. Det här sker genom gruppintervjuer där de som intervjuas har en dialog sinsemellan men även kommer med påstående som senare kan bemötas av de andra intressentgrupperna. House & Howe menar att det är idealiskt att en klargörande dialog, där de diskuterande redogör sina ståndpunkter för de andra, leder till en kritisk dialog där dessa ståndpunkter kritiskt granskas (House & Howe 1999: 102). Eftersom dialogen går i två plan dels inom intressentgruppen och mellan de olika intressentgrupperna undersöks även dess klargörande och kritiska natur i två plan.

6.1. Förutsättningar för deliberation

För att deliberation ska kunna uppnås med hjälp av deliberativ demokratisk utvärdering ska de två första principerna vara uppfyllda. Principerna är inklusion och dialog som House & Howe definierat som de två principer som föranleder deliberation.

6.1.1. Inklusion och dialog

Elever, föräldrar, personal och politiker är identifierade som de mest betydande intressenterna i utvärderingen. Eftersom alla dessa är inkluderade i utvärderingsprocessen kan inklusion anses föreligga. Även om alla de betydande intressentgrupperna är representerade så finns det en risk att de som representerar tillhör en ”elitgrupp” inom sin intressentgrupp. Det är dock svårt att göra något åt det här problemet då det finns ett ytterst begränsat antal personer som är engagerade i den lokala styrelsen. Skulle inklusion föreligga fullt ut ändå innebär det här dock

inte per automatik att det uppstår en dialog med potentialen att leda till deliberation (Howe & Ashcraft 2005: 2276).

Präglas gruppintervjuerna av en klargörande dialog som utvecklas till en kritisk dialog? Det är tydligt i alla gruppintervjuerna att det finns en klargörande dialog där de deltagande klargör sina ståndpunkter (se bilaga 2 för dessa). Den här dialogen dominerar diskussionen inom de olika intressentgrupperna. Att dialogen här inte blir kritisk där olika argument kritiskt granskas kan förklaras med att diskussionen karaktäriseras av konsensus. Att konsensus råder är vanligt i de lokala styrelserna (Statskontoret 2002:14, s. 66) Det finns inte ett lika stort behov i en diskussion hos de deltagande att kritiskt granska ett argument som alla är överens om. Även om dialogens klargörande karaktär kan förklaras med konsensus så finns det undantag. Under personalens diskussion framfördes det synpunkter som motsade varandra. En av de intervjuade påpekade att det var många föräldrar som hade barn i samma klass och att det därför finns en tendens att frågor som tas upp i den lokala styrelsen kretsar kring ärenden som berör deras barn. Den tendens som den intervjuade uppfattade ifrågasattes inte, vilket inte är så konstigt om det råder konsensus. I det nämnda fallet kan dock inte konsensus i gruppen anses råda då en annan intervjuad strax efteråt uttryckte en annan uppfattning och menade att föräldrarna ser till organisationens bästa och inte engagerar sig för sitt eget barns skull utan för att göra hela organisationen bättre (Intervju 4). Vid båda påståendenas framförande instämde övriga intervjuade, vilket i en kritisk dialog inte borde ha skett då argumenten kritiskt granskas och motstridande då bör uppmärksammas.

I dialogen som skedde mellan de olika intressentgrupperna rådde även där i hög grad konsensus. Till skillnad från dialogen inom de olika intressentgrupperna så fanns det en rad uppfattningar som det inte rådde enighet kring. Ett tydligt exempel på det här gäller elevernas argument att eleverna inte kan påverka beslut därför att rektorn inte lyssnar (Intervju 2). De övriga grupperna fick det här påståendet presenterat för sig och granskade det kritiskt och uttryckte en annan uppfattning med hjälp av olika motargument. Den här proceduren gjorde sig även gällande när andra uppfattningar inte delades mellan olika intressentgrupper. Tendensen är att dialogen blir kritisk när konflikt råder medan den stannar vid att vara klargörande när konsensus föreligger. Analyserat med hjälp av House & Howes tre principer skulle det här innebära att förutsättningarna för deliberation är bättre i dialogen mellan de olika intressentgrupperna där konflikt i högre grad föreligger än dialogen inom de olika intressentgrupperna.

6.2. Deliberativa samtal

Med hjälp av den första analysmodellen jämförs nedan de 7 utarbetade karakteristika med innehållet i gruppintervjuerna

6.2.1. Talarrollen och deltagarnas aktivitet

Alla som deltagit i gruppintervjuerna har tagit talarrollen dvs. ingen har suttit tyst under gruppintervjun utan att ta egna initiativ i samtalet. Däremot gör alla inte det här i lika hög utsträckning.

I gruppintervjun med eleverna framstår ett tydligt mönster där en av de intervjuade står för flertalet av både initiativ och responser. På så vis domineras samtalet av en person vilket innebär att det finns en stor skillnad mellan de deltagandes aktivitet i samtalet. Dessutom så är den dominerande elevens initiativ och responser längre än de andras. Bland de övriga två eleverna skiljer också aktiviteten. En av dessa är mer aktiv än den andra eleven och står för fler initiativ och responser än den andra eleven. Således är det skillnad mellan alla deltagarnas aktivitet där det finns en tydlig etta, tvåa och trea i samtalet. Elev 3 har klart minst antal initiativ och responser och de tenderar dessutom till att vara kortare än de andra elevernas. Därför kan det ifrågasättas huruvida elev 3 verkligen är aktiv i samtalet. En sammanställning av initiativ och responser ser ut så här:

Elev 1: 17 st

Elev 2: 9 st

Elev 3: 5 st

Vad gäller föräldrarna så finns det även i deras samtal en ojämn fördelning mellan deltagarnas aktivitet. Det är dock inte lika uppenbart och en person dominerar inte samtalet på samma vis som skedde bland eleverna. En förälder tar fler initiativ och är mer aktiv i samtalet igenom. Föräldern har fler initiativ och responser än de andra även om det inte är många fler så märks det när materialet ses över att fler initiativ och responser tas av en person. Även om det här är fallet deltar övriga föräldrar aktivt i samtalet och skillnaden mellan deltagarnas aktivitet är inte stor. Det framstår ett svagt mönster där en förälder tar fler initiativ och

responser än de andra och det går att se en liten skillnad även mellan övriga föräldrar. Initiativ och responser hos föräldrarna:

Förälder 1: 57 st

Förälder 2: 47 st

Förälder 3: 41 st

Förälder 4: 39 st

I personalgruppen finns det en stor skillnad mellan deltagarnas aktivitet. Rektor har betydligt fler initiativ och responser än övriga. De fem övriga deltagarna i personalen ligger på en jämn fördelning som är betydligt lägre än rektorns aktivitet. Längden på rektorns initiativ och responser förstärker bilden av rektorn som dominerande part i samtalet. Det framstår ett mönster som kan sammanfattas med att rektorn dominerar samtalet medan övriga i personalen har en liten skillnad i aktivitet sinsemellan.

Rektor: 42 st

Personal 1: 18 st

Personal 2: 18 st

Personal 3: 14 st

Personal 4: 12 st

Personal 5: 12 st

Politikerna har en jämn fördelning mellan initiativ och responser. Politiker 1 har bara några fler initiativ och responser än politiker 2. Längden på dessa förstärker dock bilden av politiker 1 som något mer aktiv. Skillnaden är dock liten, vilket innebär att jämfört med de 7 karakteristika för ett deliberativt samtal så karakteriseras det här samtalet av en liten skillnad mellan deltagarnas aktivitet.

Politiker 1: 37 st

Politiker 2: 32 st

Efter en genomgång av initiativen och responserna för deltagarna i varje intervju kan empirin jämföras med karakteristika 1, 4 och 5 i analysmodellen för ett deliberativt samtal.

Dessa är sammankopplade och i IR-analysen analyseras de utefter samma koder. Karakteristikum 1² uppfylls i alla samtalen eftersom alla någon gång under intervjun intar talarrollen genom ett eget initiativ. Det råder dock en ojämn fördelning av initiativ och responser i intervju 2, 3 och 4 vilket innebär att alla inte är lika villiga eller har samma möjligheter att inta talarrollen. Vad gäller karakteristikum 4³ och 5⁴ så har elev 3 en mycket låg aktivitet med både kortare och färre initiativ och responser och det kan ifrågasättas ifall deltagaren kan anses vara aktiv i samtalet. I intervju 3 och 4 är alla deltagare aktiva. Det finns dock en skillnad i aktivitet. Den här skillnaden är särskilt stor i intervju 4 där det återfinns en stor skillnad mellan rektors och övriga deltagares aktivitet. Intervju 5 är den enda intervjun där det endast finns en liten skillnad mellan deltagarnas aktivitet.

6.2.2. Skilda synsätt

Karakteristika 6⁵ och 7⁶ i analysmodellen berör hur skilda synsätt tar sig uttryck i intervjuerna och även karakteristikum 3⁷ till viss del. Till skillnad från ovan undersökta karakteristika så rör sig nr 6 och 7 på två olika plan i dialogen. De skilda synsätten behandlas dels inom varje intressentgrupp som tar sig uttryck i samtalet mellan deltagare i samma gruppintervju och dels genom den dialog som sker mellan de olika intressentgrupperna genom utvärderarens förmedling.

Som ovan nämnts, dominerar gruppintervjuerna av konsensus vilket innebär att dialogen blir mer av klargörande natur än en kritisk dialog där skilda synsätt ställs emot varandra. Det var inte vanligt med skilda synsätt inom intressentgrupperna då det i stort sett alla frågor rådde konsensus. I exemplet ovan (se s. 23) framstår två skilda synsätt i personalgruppen utan att ställas mot varandra och därmed inte bli ämne för en argumentation. I den dialog som sker mellan de olika intressentgrupperna är det tydligare och fler exempel på skilda synsätt återfinns.

Eleverna menar att personalen intar försvarsställning när de kommer med kritiska synpunkter (Intervju 2). Det här instämmer föräldrarna i och menar att personalen inte alltid lyssnar på eleverna (Intervju 3). I personalgruppen finns ett annat synsätt på den

² Karakteristikum 1: Alla kan ta talarrollen och gör det också

³ Karakteristikum 4: Samtliga deltagare är aktiva

⁴ Karakteristikum 5: Skillnaden mellan de olika deltagarnas aktivitet är liten

⁵ Karakteristikum 6: Skilda synsätt ställs mot varandra

⁶ Karakteristikum 7: Inslag av kollektiv viljebildning

⁷ Karakteristikum 3: Deltagarna lyssnar med föresatsen att förstå vad som sägs

försvarsställning som de menas inta. Rektor håller med om att en försvarsställning ibland intas av personalen men inte p.g.a. att de inte kan ta kritiska synpunkter eller för att de inte lyssnar på eleverna:

”Personalen intar försvarsställning när elever kommer med kritiska synpunkter”. Visst det gör de men det är inte för att de är kritiska mot de synpunkter som eleverna kommer med utan de hänvisar dem till andra forum. Exempelvis säger de: vi vill ha saker i korridoren, pingisbord ute men det är inget lokal styrelse kan styra över utan de ska gå tillbaks till sin rektor (Intervju 4).

I den vidare diskussion i personalgruppen diskuteras elevernas synpunkt ytterligare. Den till en början kritiska inställningen till elevernas påstående utvecklas till en självkritisk inställning där man knyter tillbaks till elevernas synpunkt och försöker förstå de bakomliggande orsakerna. Personalen menar att eleverna inte fått tillräcklig information om den lokala styrelsen och att den här informationen skulle ha getts av någon i personalen.

De måste ha en vuxen som går igenom punkterna och både dagordningen och föregående protokoll innan mötena och att de ska berätta för en vuxen vad de har tänkt att ta upp så att den vuxna kan säga om det hör till den lokala styrelsen eller bör tas upp i ett annat forum (Ibid.)

Personalen menar att elever har tagit upp saker som kritik av enskilda lärare vilket inte är tillåtet att tas upp i en lokal styrelse (Arbetsordningen 1999). Dessa problem fanns inte när en ur personalen förklarade för eleverna vad lokal styrelse innebär och på förhand diskuterade vad eleverna skulle ta upp för att kunna informera om vilka av deras punkter som hörde till lokal styrelse och vilka som hörde till andra forum (Intervju 4). I den här diskussionen har skilda synsätt ställts mot varandra och argument har getts utrymme (Karakteristikum 6⁸). Personalen tar till sig vad eleverna har sagt de lyssnar således med föresatsen att förstå vad som sägs (Karakteristikum 3⁹). Det går också att argumentera för att det finns inslag av kollektiv viljebildning med en strävan efter överenskommelse. Personalen söker en överenskommelse med en lösning som innebär att eleverna ska få mer information. En sådan lösning tror personalen kan minska antalet ärenden som inte hör hemma i lokal styrelse och därmed minska antalet gånger som personal går i försvarsställning. Om tidsramen för uppsatsen hade varit en annan hade BIKVA-modellen här använts till fullo för att nå en överenskommelse. Det här hade inneburit att ordet senare gått tillbaks till eleverna som hade

⁸ Karakteristikum 6: Skilda synsätt ställs mot varandra

⁹ Karakteristikum 3: Samtliga deltagare är aktiva

fått reagera på personalens argument om hur de går i försvarsställning. Med ett sådant förfarande skulle det kunna avgöras huruvida även eleverna är villiga att nå en överenskommelse och därmed skulle det kunna avgöras om deras dialog kan sägas korrelera med karakteristikum 7. Den begränsade varianten av BIKVA-modellen som har använts har synliggjort skilda synsätt. P.g.a. av att BIKVA endast kunnat användas i en runda för varje intressentgrupp har dialogen mellan olika intressentgrupper endast kunna gå ett håll vilket innebär att det är svårt att bedöma ifall båda parter är intresserade av en överenskommelse där det finns skilda synsätt. Vad som däremot gjorts är att förbättra förutsättningarna för deliberation där det finns skilda synsätt då alla intressentgrupper får dessa presenterade för sig.

6.2.3. Nonchalerade initiativ och att lyssna

Slutligen analyseras huruvida karakteristika 2 och 3 kan sägas karakterisera dialogen som förts i gruppintervjuerna. Det är tydligt i samtliga intervjuer att alla deltagare visar respekt för de andra deltagande genom att lyssna på det som sägs och knyta tillbaks till det. Det här demonstrerar sig genom att när ett initiativ tas återknyter deltagarna till det här oftast genom att vidareutveckla eller genom att instämma. Det finns dock exempel på nonchalerade initiativ. Intervju 3 är den enda intervjun där nonchalerade initiativ har förekommit. Det här har skett då samtalstempot drivits upp, flera föräldrar har då pratat i mun på varandra vilket lett till att initiativ har nonchalerats och inte kunnat göra sig gällande. Det här kan sägas vara en icke-systematisk störning i samtalet då det inte följt något mönster där samma förälder får sina initiativ nonchalerade upprepade gånger (Theodorsson 2003:28). En icke-systematisk störning är en störning som tillfälligt avlägsnar ett samtal från den deliberativa idealtypen. Det är dock allvarligare om störning är systematisk vilket innebär att hela samtalet avlägsnas från den deliberativa idealtypen (Ibidem:29f).

Den dialog som förs karakteriseras i hög grad av karakteristika 2 och 3 även om det finns en del icke-systematiska störningar i Intervju 3.

6.2.4. Deliberativa samtal?

En sammanställning av de sju karakteristika för den deliberativa idealtypen ser ut enligt följande:

1. Alla kan ta talarrollen och gör det också. – *Alla deltagare har tagit talarrollen men i olika utsträckning.*
2. Varje deltagares andel nonchalerade initiativ är liten. - *Varje deltagares andel nonchalerade initiativ är liten.*
3. Deltagarna lyssnar med föresatsen att förstå vad som sägs. - *Deltagarna lyssnar med föresatsen att förstå vad som sägs*
4. Samtliga deltagare är aktiva. - *Samtliga deltagare är aktiva men en deltagares aktivitet i elevintervjun kan ifrågasättas*
5. Skillnaden mellan de olika deltagarnas aktivitet är liten. - *Skillnaden mellan de olika deltagarnas aktivitet är **inte** liten i alla intervjuer*
6. Skilda synsätt ställs mot varandra och olika argument ges utrymme. – *Skilda synsätt som kommer fram inom gruppen ställs inte alltid mot varandra, däremot ställs skilda synsätt som finns mellan olika grupper mot varandra.*
7. Inslag av kollektiv viljebildning. – *Det finns inslag av viljebildning från de grupper som får svara på andras grupper påstående. Ifall det här är ömsesidigt skulle kunna undersökas om BIKVA användes i ytterligare en runda.*

Sammanfattningsvis kan sägas att det är främst är karakteristikum 5 som avviker från det deliberativa samtalets idealtyp. Det är orealistiskt att tro att alla deltagare är lika aktiva då de alla har olika förutsättningar (Howe & Ashcraft 2005:2278). I de intervjuer där det var störst skillnad mellan deltagarnas aktivitet, elevintervjun och personalintervjun, finns det åtgärder som skulle kunna minska skillnaden mellan de deltagandes aktivitet. Vad gäller eleverna

skulle en jämnare åldersfördelning mellan de deltagande kunna minska skillnaden i aktivitet då en sådan åtgärd förmodligen skulle innebära att varje elevs förutsättningar skulle vara mer likartade om de kom från samma årskull. I personalintervjun ingick all personal som är med i lokal styrelse och därmed ingick även rektor i denna grupp. Det innebar ett problem att rektor deltog i personalgruppen då hon dominerade samtalet. En lösning på detta problem hade varit att identifiera ytterligare en intressentgrupp. I denna grupp skulle skolledningen ingå vilket förhoppningsvis skulle öka de deliberativa kvaliteterna i personalgruppens intervju.

7. Avslutande slutsatser

Resultatet av utvärderingen visar främst att den lokala styrelsen har sin styrka i att skolledningen lyssnar till föräldrar som därmed kan vara med och påverka genom sitt indirekta inflytande. Det här är dock en påverkan som kan finnas inom andra typer av forum för föräldrainflytande och ingenting som endast gäller för lokal styrelse. Det som skiljer lokal styrelse från andra typer av föräldrainflytande är att det finns beslutsbefogenheter och att föräldrarna har det avgörande inflytandet genom att sitta i majoritet. Det direkta inflytandet är dock begränsat vilket innebär att den lokala styrelsen inte tar särskilt många beslut, en tendens som förstärkts över tid. Med ett begränsat direkt inflytande riskerar föräldrar att tappa intresset för den lokala styrelsen. Det är i dagsläget svårt att få föräldrar att engagera sig i den lokala styrelsen. Det upplevs som ett problem att föräldrarna i styrelsen har svårt att nå ut till övriga föräldrar. Det här problemet ökar risken för att de föräldrar som sitter i styrelsen blir en ”elitgrupp” som inte har kontakt med övriga föräldrar vad gäller den lokala styrelsen.

En rimlig åtgärd för att öka det direkta inflytandet borde vara att ge den lokala styrelsen fler beslutsbefogenheter. Förhoppningsvis kan det här leda till att intresset för styrelsen ökar från alla parter sida.

Den del av utvärderingen som görs genom gruppintervjuer har ställts mot en idealtyp för deliberativa samtal. De samtal som förts i utvärderingen motsvarar inte helt idealtypen vilket heller inte är att vänta då det är just en idealtyp som kräver ideala förhållanden. Däremot så går det att utläsa att utvärderingen har ett antal deliberativa kvalitéer då alla karakteristika stämmer in helt eller delvis på de samtal som förts. Det karakteristikum som avviker mest från det deliberativa samtalets idealtyp är nummer 5¹⁰ som rör deltagarnas aktivitet i samtalet.

¹⁰ Karakteristikum 5: Skillnaden mellan de olika deltagarnas aktivitet är liten

Aktiviteten ska vara jämn fördelad med liten skillnad mellan varje deltagares aktivitet. I två av gruppintervjuerna var det en liten skillnad mellan deltagarnas aktivitet medan det i de två andra intervjuerna fanns en mycket stor skillnad i deltagarnas aktivitet. Det här skulle delvis ha gått att undvika genom att ändra sammansättningen av gruppintervjuerna och identifiera ytterligare en intressentgrupp där skolans rektorer skulle ingå. Deliberation är dock ett ideal vilket är svårt att uppnå därför blir det svårt att med hjälp av utvärderingsmetoden skapa samtal som helt stämmer överens med idealtypen.

Det skulle vara intressant att i vidare forskning använda BIKVA-modellen fullt ut i en liknande utvärdering för att kunna se hur dialogen utvecklar sig och om det är möjligt för en organisation att komma överens genom deliberativa samtal.

Referenser:

Litteratur:

Bohman, James (1996). *Public deliberation*. Boston: MIT press.

Dahlberg, Magnus & Vedung, Evert (2001). *Demokrati och brukarutvärdering*. Lund: Studentlitteratur.

Englund, Tomas (2004) "Deliberativa samtal i ljuset av deliberativ demokrati" s. 57-76 i Premfors, Rune & Roth, Klas (red.). *Deliberativ demokrati*. Lund: Studentlitteratur

Giljam, Mikael & Hermansson, Jörgen (red.) (2003). *Demokratins mekanismer*. Malmö: Liber.

Habermas, Jürgen (1984). *The theory of communicative action. Vol 1: Reason and the rationalization of society*. Cambridge: Polity Press.

House, Ernest R. & Howe, Kenneth (1999). *Values in evaluation and in social research*. Thousand Oaks: Sage Publications.

House, Ernest R. (2003). "Stakeholder Bias". *New Directions for evaluation*. Nr. 97; s. 53-56. Indianapolis: Wiley.

Howe, Kenneth. & Ashcraft, Catherine (2005). "Deliberative Democratic Evaluation: Successes and Limitations of an Evaluation of School Choice". *Teachers College Record*. Vol. 107; Nr. 10; s. 2275-2298. Oxford: Blackwell.

Jarl, Maria (2004). *En skola i demokrati?* Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen.

Krogstrup, Hanne Kathrine (1997). *Brugerinddragelse og organisatorisk læring i den sociale sektor*. Århus: Systime.

Krogstrup, Hanne Kathrine (2001). "Evalueringernes fremtid - fremtidens evalueringer" s. 260-270 i Dahler-Larsen, Peter & Krogstrup, Hanne Kathrine (red.), *Tendenser i evaluering*. Odense : Odense Universitetsforlag.

Krogstrup, Hanne Kathrine (2003). *Evalueringsmodeller*. Århus: Systime.

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitative forskningsinterview*. Lund: Studentlitteratur.

Manin, Bernard (2002). *Den representativa demokratins principer*. Stockholm: SNS Förlag.

Nilsson, Tom (2005). *Till vilken nytta?* Lund: Statsvetenskapliga institutionen.

Patton, Michael Quinn (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Premfors, Rune & Roth, Klas (red.) (2004). *Deliberativ demokrati*. Lund: Studentlitteratur.

Read, Melvin & Marsh, David (2002). "Combining Qualitative and Quantitative Methods" s. 231-248 i Marsh, David & Stoker, Gerry (red.), *Theory and Methods in Political Science*.

Stufflebeam, Daniel L. (2001a). "The metaevaluation imperative". *American Journal of Evaluation*. Vol 22; Nr. 2; s. 183-209. Thousand Oaks: Sage.

Stufflebeam, Daniel (2001b). "Evaluation Models". *New Directions for evaluation*. Nr. 89; s. 7-98. Indianapolis: Wiley.

Theodorsson, Annika (2004). "Deliberativt deltagande och dess effekter" s. 23-56 i Premfors, Rune & Roth, Klas (red.). *Deliberativ demokrati*. Lund: Studentlitteratur.

Teorell, Jan (1998). *Demokrati eller fåtalsvälde*. Uppsala: Statsvetenskapliga institutionen.

Vedung, Evert (1998). *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur.

Offentligt tryck

Arbetsordning för lokal styrelse för Veberöds rektorsområde omfattande Svaleboskolan och Idalaskolan (1999).

Proposition. 2001/02:80, *Demokrati för det nya seklet*.

SFS 1996:605, *Förordning om försöksverksamhet med lokala styrelser inom grundskolan och den obligatoriska särskolan*.

Skolverket (2000), *En fördjupad studie om värdegrunden – om möten, relationer och samtal som förutsättningar för arbetet med de grundläggande värdena*.

SOU 2000:1, *En uthållig demokrati! - Politik för folkstyrelse på 2000-talet*.

Demokratiutredningens betänkande.

Statskontoret (2002:14), *Lokala styrelser och andra brukarorgan – en studie av brukarinflytande i skolan*.

Protokoll

Befintliga protokoll för lokala styrelsen i Veberöd: 2000-10-04 - 2007-05-06: 51 st

Otillgängliga protokoll för lokala styrelsen i Veberöd: December 2002 och juni 2002

Föräldraenkät Svaleboskolan Läsåret 2002-2003

Föräldraenkät Svaleboskolan Läsåret 2003-2004

Valstatistik, Val till lokal styrelse i Veberöd 2000

Muntliga källor

Intervju 1 2007-04-11, Föräldrar i fokusgrupp, Vivian Kristoffersson, Helen Björn Nilsson, Per-Olof Gunnarsson, Jacob Linton

Intervju 2 2007-04-27, Gruppintervju med elever, Rockiah Amara Mitha, Frida Rosén, Emmelina Björk

Intervju 3 2007-05-03, Gruppintervju med föräldrar, Helen Björn Nilsson, Ann Sandmark, Gunilla Wedding, Karin Johansson

Intervju 4 2007-05-10, Gruppintervju med personal, Rektor Yvonne Andersson, Lärare F-2 Marianne Wallin, Speciallärare 3-5 Monica Andersson, Lärare 3-5 Helena Tranström, Speciallärare 6-9 Gudrun Gardell, Skolvård och fritidspedagog Mona Edelborg

Intervju 5 2007-05-10, Gruppintervju med politiker, Kenth Andersson (s), Per Jacobsson (m)

Intervju 6 2007-03-28, Enskild intervju, Rektor Svaleboskolan Ing-Marie Aunér

Intervju 7 2007-05-10, Enskild intervju, F.d. rektor och initiativtagare Göran Holmqvist

Observation 2007-05-03, Lokala styrelsens möte, Svaleboskolan i Veberöd

Bilagor

Bilaga 1: Underlag för gruppintervju

Temat för gruppintervjuer:

Direkt och indirekt inflytande

Samarbete och dialog: används olika erfarenheter?

Resultat: vad har styrelsen åstadkommit?

Intresse och kunskap om den lokala styrelsen

- Hur ser ni på det inflytande som ni har genom de beslut de tas på mötena?
- Vilka möjligheter tror ni att den lokala styrelsen har att påverka beslut som tas av exempelvis rektor?
- Hur fungerar samarbetet med skolledningen. Diskuteras beslut med er innan de tas?
- Vad har styrelsen åstadkommit?
- Är föräldrar, elever, personal och politiker intresserade av den lokala styrelsen och hur väl känner de till den?

Bilaga 2: Synpunkter framkomna under gruppintervjuer

Elevsynpunkter

- Bra därför att föräldrar får reda på vad som pågår på skolan.
- Bra att föräldrarna kan vara med och bestämma.
- Föräldrarna påverkar mycket.

- Bra att de kan påverka eftersom det inte är lätt för exempelvis 6:or och 7:or att påverka.
- Rektorn lyssnar inte på elevernas synpunkter. Beslut påverkas inte av eleverna.
- Personal intar försvarsställning när elever kommer med kritiska synpunkter.
- Vi gnäller inte! Vi vill vara med och påverka.
- Diskussion förs inom aktuella områden men ingenting händer.
- Under förra höstterminen fick eleverna inte veta att de skulle vara med i den lokala styrelsen.
- Kunskapen om den lokala styrelsen är dålig ute i klasserna t o m många av 9:orna vet inte vad den lokala styrelsen är för något. Engagemanget bland elever är litet.
- Som elev blir man omtyckt av vuxna om man engagerar sig i lokal styrelse eller elevråd.

Föräldrasynpunkter

- Föräldrarna är i stort ense med elevernas synpunkter men menar att informationen från elever ibland är snedvriden.
- Föräldrar är i majoritet men det röstas inte i så många frågor.
- Mer information än beslut.
- Tycker att de har mycket att säga till om gentemot personalen men ytterst så avgör rektorn.
- Föräldrar i den lokala styrelsen har större inflytande än föräldrar som inte är med.
- Det är oftare diskussion i den lokala styrelsen innan skolledning tar beslut nu än det var för ett par år sedan.
- Föräldrar och personal går mot samma mål. Alla har allt att vinna på ett djupare samarbete genom den lokala styrelsen.
- Föräldrarna vill ha mer att säga till om angående utemiljön.
- Föräldrar som är med i den lokala styrelsen är mycket intresserade av den medan intresset hos övriga föräldrar är svalt.
- Det finns en öppenhet mellan personal och föräldrar i den lokala styrelsen som föräldrarna tyvärr inte lyckats förmedla till andra föräldrar.
- Den lokala styrelsen borde synas mer i olika forum exempelvis under hälsans dag.

Personalsynpunkter

- När elever tycker att personal intar försvarsställning är det ofta därför att personalen hänvisar till andra mer lämpliga forum då lokal styrelse exempelvis inte får ta upp ärenden angående enskilda personer.
- Det behövs en genomgång med eleverna om vad som kan tas upp i styrelsen.
- Det är få av föräldrarna som vill vara med i lokal styrelse.
- Det är svårt att nå ut till föräldrar angående den lokala styrelsen.
- Stor andel av föräldrarna visste vad lokal styrelse är i den senaste föräldraenkäten.
- 4 st föräldrar som har barn i samma klass är för närvarande med. En bättre spridning vore att önska för att minska risken att fokus läggs på enskilda elever eller klasser
- Yvonne har förtroende för att föräldrarna ser till organisationens bästa. Hon anser sig därför kunna ta upp frågor på dagordningen som hon senare själv ska ta beslut om. Det här görs för att kunna få rådgivning och förankra beslut.
- Viktigt med information på mötena så att föräldrarna vet vad som sker och kan försöka påverka genom lämplig kanal.
- Personal kan tänka sig att se över delegationen så att föräldrar får mer inflytande över utformandet av utemiljön.
- Föräldrar och personal kan samarbeta för att påverka politiker.
- Elever har fått gehör för en del synpunkter exempelvis har ett stenbord för bollsport satts upp och skåpen har ordnats efter önskemål.
- Personalen lyssnar på föräldrarna i de diskussioner som förs. Dessa diskussioner påverkar rektorns beslut.
- Samtliga i personalen som är med i lokal styrelse vill ha en fortsättning. Yvonne sätter dock ett frågetecken för kostnaden som styrelsen innebär.
- Det är svårare för föräldrar i lokal styrelse att få synpunkter av föräldrar som inte är med än för personal att få in synpunkter av personal som inte är med.
- Mötestiden för lokal styrelse ändrades så att fler politiker skulle kunna närvara vid mötena. Så blev inte fallet.
- Det är viktigt att politikerna närvarar. En del politiker närvarar sällan.
- Det borde finnas en möjlighet att få extra pengar för att skolan har lokal styrelse.

Politikersynpunkter

- Det finns några föräldrar med stort engagemang men det är svårt att nå ut till övriga.
- Föräldrarna har stort inflytande, synd att inte fler använder sig av detta.
- Engagemanget går i vågor, när verksamheten fungerar bra är det lågt och när det går dåligt är det högre.
- Svårt att ha kunskap om allt som händer i lokal styrelse och i skolan som fritidspolitiker.
- Tror att rektor och elever lyssnar till eleverna.
- Få representanter från högstadiet bland personalen. Borde vara en lärare eller skolledare.
- Alla skolledare borde sitta i lokalstyrelsen.
- Tror att personal kan gå i försvarsställning när de får kritiska synpunkter.
- Det är ett problem att föräldrar i den lokala styrelsen inte når ut till övriga föräldrar om vad som tas upp och tagits upp på mötet.
- Det finns en risk för att kostnaderna skjuter i höjden om extra pengar tilldelas för den lokala styrelsen då fler skolor skulle vilja ha lokal styrelse och få ersättning.
- Som politiker är man engagerad i mycket och det är svårt att hinna gå på mötet. Har diskuterat om att ordna med ersättare så att det alltid ska kunna komma politiker. Tycker det är pinsamt när man inte kan komma, vill närvara på varje möte.
- Tror som personalen att det behövs en genomgång med elever om vad som tas upp i lokal styrelse och hur den fungerar.
- Tycker att föräldrar skulle tjäna på att engagera sig även när verksamheten fungerar bra. Det går att utveckla även det som är bra.
- Rektorn tar till sig föräldrarnas åsikter. Det är klokt att förankra frågorna hos föräldrarna.
- Det fanns ett stort engagemang när den lokala styrelsen startade men det blir tyvärr mindre hela tiden.
- Frågor får snabbare behandling i nämnden om de redan diskuterats i den lokala styrelsen. Det är en snabb kanal mellan föräldrar, personal och politiker.
- Önskar mer utveckling av försöksverksamheten med lokal styrelse från regeringshåll och kommunalt håll genom att delegera ut mer beslutsområden för lokal styrelse.
- Lokala styrelsen är ett bra arbetssätt.